

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başvuru Numarası : 2013/8975

Karar Tarihi : 23/7/2014

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

Raportör : Muharrem İlhan KOÇ

Başvurucu : Şehap KORKMAZ

Vekili : Av. Heval YILDIZ KARASU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, oğlunun yaşamını yitirmesiyle ilgili ceza davasının olayın meydana geldiği yerden başka bir yere nakli ile ilgili hukuki düzenlemelerin ve bu kapsamdaki yargısal sürecin adil yargılama ve etkili başvuru haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 12/12/2013 tarihinde Eskişehir 2. İdare Mahkemesi aracılığıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Başvuru konusu olay ve olgular 16/5/2014 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı görüşünü 26/6/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

5. Adalet Bakanlığı tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş başvurucuya 7/7/2014 tarihinde bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarını 16/7/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucunun oğlu Ali İsmail Korkmaz Eskişehir’de Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi İngilizce Öğretmenliği 1. sınıf öğrencisi olup, 2/6/2013 tarihinde Eskişehir’de kamuoyunda “Gezi Parkı eylemleri” olarak bilinen eylemlere katılmıştır.

8. Ali İsmail Korkmaz anılan tarihte aralarında kolluk görevlilerinin de olduğu iddia edilen bir grup tarafından darp edildikten 37 gün sonra 10/7/2013 tarihinde bulunduğu hastanenin yoğun bakım ünitesinde yaşamını yitirmiştir.

9. Bu olayla ilgili Eskişehir Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma sonunda 9/9/2013 tarihli iddianameyle dördü polis memuru olmak üzere sekiz sanık hakkında kamu davası açılmıştır.

10. Eskişehir 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 2013/340 Esas sayılı dosyasında yürütülen davada Mahkeme 29/9/2013 tarihinde “Kamu oyunda “Gezi Parkı Olayları” olarak bilinen olaylar süresince ilimizde yoğun olayların meydana gelmesi, dava konusu olayın bu eylemler sırasında olmuş olması, davanın soruşturma aşamasında geçen süreçte eylemlerin adliye çevresinde ve Eskişehir ilinde de devam etmiş ve devam ediyor olması nazara alındığında, yargılama ve duruşmalar sürecinde olayların yaşanma ihtimali, bu olaylar sırasında kamu güvenliğinin sağlanmasında zorluklar yaşanabileceği dikkate alınarak, a) Eskişehir Valiliği’ne müzekkere yazılarak davanın yargılama sırasında kamu güvenliğinin sağlanmasında sıkıntı yaşanıp yaşanmayacağı hususunda görüş sorulmasına, b) Eskişehir Cumhuriyet Başsavcılığına da aynı mahiyette müzekkere yazılarak kamu güvenliğinin sağlanmasında sıkıntı yaşanıp yaşanmayacağı ve davanın başka yere naklinin gerekip gerekmediği konusunda görüşlerinin sorulmasına” tensiben karar vermiştir.

11. Kamu davasının nakline karar verilmesi amacıyla dosya Adalet Bakanlığına gönderilmiş ve Adalet Bakanlığı davanın nakline karar verilmesini Yargıtay’dan talep etmiştir.

12. Yargıtay 5. Ceza Dairesi 7/11/2013 tarih ve E.2013/15890, K.2013/10549 sayılı kararıyla, davanın başka bir yere naklinin uygun olacağı yönündeki görüş ve Adalet Bakanlığının bu husustaki istemini dikkate alarak kamu güvenliği gerekçesiyle 5271 sayılı Kanun’un 19. maddesinin ikinci fıkrası gereğince Eskişehir 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 2013/340 Esasında kayıtlı kamu davasının Kayseri Ağır Ceza Mahkemesine nakline karar vermiştir.

13. Bu karar üzerine Eskişehir 2. Ağır Ceza Mahkemesi 13/11/2013 tarih ve E.2013/340, K.2013/393 sayılı kararıyla dosyayı Kayseri Nöbetçi Ağır Ceza Mahkemesine göndermiştir.

14. Başvurucunun, davanın nakli kararına yönelik itirazlarının karara bağlanması için dosyanın Yargıtay Ceza Genel Kuruluna gönderilmesi amacıyla yaptığı başvuru, Yargıtay 6. Ceza Dairesinin 29/11/2013 tarihli kararıyla kamu davasının nakli kararına itirazın mümkün olmadığı belirtilerek incelenmeksizin reddedilmiştir.

15. Kamu davası Kayseri 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 2013/212 Esas sayılı dosyasında derdesttir.

16. Başvurucu 12/12/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

17. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 19. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“(2) Kovuşturmanın görevli ve yetkili olan mahkemenin bulunduğu yerde yapılması kamu güvenliği için tehlikeli olursa, davanın naklini Adalet Bakanı Yargıtaydan ister.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 23/7/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurunun 12/12/2013 tarihli ve 2013/8975 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu oğlunun ölümüyle ilgili kamu davasının Eskişehir ilinden Kayseri iline nakli nedeniyle yargılamanın adil ve etkili biçimde yürütülemeyeceğini, kamu görevlileriyle ilgili bir davanın nakline ilişkin kararın Adalet Bakanlığının başvurusu üzerine verilmesinin yargılama makamının tarafsızlığına ve bağımsızlığına gölge düşürdüğünü, davanın nakli kararına yapılan itirazın incelenmeksizin reddedildiğini belirterek adil yargılama ile etkili başvuru haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştü, ihlalin giderilmesi amacıyla yeniden karar verilmek üzere dosyanın Yargıtay 5. Ceza Dairesine gönderilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

20. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvurunun yaşam hakkı çerçevesinde incelenmesi gerektiğini, aynı olaya ilişkin başvuru tarafından AİHM’e yapılan başvurunun, iç hukuk yollarının tüketilmediği gerekçesiyle kabul edilemez olduğuna karar verildiğini belirtmektedir (*Şehap Korkmaz ve diğerleri / Türkiye* (K.K), 64200/13, 25/3/2014).

21. Bakanlık ayrıca Anayasa Mahkemesine bireysel başvurunun ikincil nitelikte bir kanun yolu olduğunu, ihlal iddialarının öncelikle genel yargı mercilerinde olağan kanun yolları ile çözüme kavuşturulması gerektiğini ifade etmektedir.

22. Başvurucu Adalet Bakanlığı görüşüne karşı, yapılan başvurunun kamu davasının nakline ilişkin olduğunu, bu konunun AİHM önünde tartışılmadığını, başvurunun adil yargılama hakkı kapsamında incelenmesi gerektiğini ve karara dayanak olan kamu güvenliği kavramının açık olmadığını belirterek önceki beyanlarını tekrarlamıştır.

23. Başvuru kapsamında yaşam hakkının korunmasıyla ilgili bir şikâyet ileri sürülmemiş ise de, Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı değildir. Doğal olmayan bir ölüm olayının sorumlularının belirlenmesi amacıyla yönelik bir yargılama nedeniyle yapılan başvurunun yaşam hakkı çerçevesinde incelenmesi gerekir (B. No: 2012/695, 12/2/2013, § 15).

24. Nakline karar verilen kamu davasının başvurunun oğlunun yaşamını yitirmesine neden olan fiillerle ilgili olduğu ve bu nedenle başvurunun şikâyetçi/katılan sıfatıyla davada yer aldığı dikkate alındığında, başvurunun adil yargılama hakkı kapsamında incelenmesi uygun değildir.

25. Anayasa’nın 17. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.”

26. Kişinin yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığını koruma hakkı, birbirleriyle sıkı bağlantıları olan, devredilmez ve vazgeçilmez haklardan olup devletin bu konuda pozitif ve negatif yükümlülükleri bulunmaktadır. Devletin, yetki alanında bulunan

hiçbir bireyin yaşamına kasıtlı ve hukuka aykırı olarak son vermemeye, bunun yanı sıra bireylerin yaşam hakkını, kamusal makamların, diğer bireylerin ve kişinin kendisinin eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma yükümlülüğü bulunmaktadır (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 50-51)

27. Anayasa'nın 17. maddesi, Devletin sorumluluğunu gerektirebilecek şartlar altında can kaybının gerçekleştiği durumlarda Devlete, öncelikle elindeki tüm imkânları kullanarak, yaşam hakkını koruma esas yükümlülüğünü vermektedir (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 52, 53).

28. Devletin yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülüklerin ayrıca usuli yönü bulunmaktadır. Bu usul yükümlülüğü çerçevesinde devlet, doğal olmayan her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmalarını sağlayacak etkili bir soruşturma yürütmek durumundadır. Bu kapsamda yapılan soruşturmanın temel amacı, yaşam hakkını koruyan hukukun etkin bir şekilde uygulanmasını güvenceye almak ve sorumluların, yaşam hakkının ihlali nedeniyle hesap vermelerini sağlamaktır (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 54).

29. Aralarında kolluk görevlilerinin de olduğu iddia edilen bir grup tarafından başvuru oğlunun darp edilmesinden sonra hayatını kaybetmesi üzerine, Devletin sorumluların belirlenmesi ve cezalandırılmalarını sağlayabilecek etkili bir soruşturma yürütme sorumluluğunun doğduğu açıktır.

30. Başvurucu, davanın kamu güvenliği gerekçesiyle yetkili mahkemenin bulunduğu yerden başka bir yere nakline karar verilmesi nedeniyle, yargılamanın adil ve etkili biçimde yürütülemeyeceğini, kamu görevlileriyle ilgili bir davanın nakline ilişkin kararın Adalet Bakanlığının başvurusu üzerine verilmesinin yargılama makamının tarafsızlığına ve bağımsızlığına gölge düşürdüğünü belirtmektedir.

31. Bu kapsamda yargılamanın adil ve etkili bir biçimde yürütülemeyeceği, yargılama makamının tarafsızlığının ve bağımsızlığının zedelendiği yönündeki iddiaların adil ve etkili bir yargılama yapılamayacağına ilişkin endişeleri yansıttığı görülmektedir. Devletin yaşam hakkı kapsamındaki yükümlülüğünün usuli yönüne ilişkin davada, yargılamanın adil, etkili ve tarafların katılımına açık bir biçimde yürütülüp yürütülmediğinin değerlendirilebilmesi için öncelikle ve kural olarak yargılama sürecinin sonuçlanması gerekir.

32. Başvuru konusu olayla ilgili AİHM kararında, AİHS'de yer alan temel hak ve hürriyetlere saygının ve korumanın taraf devletlere ait olduğu, temel hak ve hürriyetlerle ilgili ulusal hukuk sisteminin koruma mekanizmalarının öncelikle işletilmesi gerektiği belirtilerek, olayla ilgili yürütülen soruşturmanın ulusal makamlarca durdurulmadığı, geçen süre ve yargılamanın seyrinin, soruşturmanın etkisiz kabul edilmesine neden olacak belirtiler göstermediği ifade edilmektedir (*Şehap Korkmaz ve diğerleri/Türkiye*, § 25-27) AİHM'nin anılan kararından itibaren yaklaşık dört aylık bir sürenin geçtiği görülmektedir. Bu süre zarfında dava şartlarında AİHM kararında ulaşılan sonuçtan farklı bir sonuca ulaşılmasını gerektirecek bir değişiklik olmamıştır.

33. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, ikincil nitelikte bir hukuk yoludur. Bu nedenle, ihlal iddialarına ilişkin olarak öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi gerekmekte olup, ancak somut koşullar itibarıyla başvuru yollarının tüketilmesinin yarar sağlamayacağı veya etkili olmadığı anlaşıldığında başvuru incelenebilir.

34. Başvurucunun oğlunun 10/7/2013 tarihinde yaşamını yitirmesi sonrasında yürütülen soruşturma sonunda 9/9/2013 tarihli iddianameyle sanıklar hakkında kamu

davasının açıldığı, kamu güvenliği gerekçesiyle davanın nakline karar verilmesi üzerine 13/11/2013 tarihinde dosyanın Kayseri Ağır Ceza Mahkemesine gönderildiği, bazı sanıkların tutuklu olduğu davanın ilk derece mahkemesinde derdest olduğu anlaşılmaktadır.

35. Bu aşamaya kadar geçen süre ve bu sürede soruşturma ve yargılama makamlarınca yapılan işlemler dikkate alındığında, kamu davasının nakline ilişkin süreç de dahil olmak üzere yaşam hakkını koruyan hukukun etkisiz olduğunu ve olağan başvuru yollarının tüketilmesinin yarar sağlamayacağını kabul etmek mümkün değildir.

36. Açıklanan nedenlerle, “başvuru yollarının tüketilmemiş olması” nedeniyle başvurunun kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir. Üye Osman Alifeyyaz PAKSÜT bu görüşe katılmamıştır.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun “başvuru yollarının tüketilmemiş olması” nedeniyle **KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA**, Osman Alifeyyaz PAKSÜT’ün karşı oyu ve **OYÇOKLUĞUYLA**,

B. Yargılama giderlerinin başvuru üzerinde bırakılmasına **OY BİRLİĞİYLE**,
23/7/2014 tarihinde karar verildi.

Başkan
Alparslan ALTAN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Engin YILDIRIM

Başvuru Numarası : 2013/8975

Karar Tarihi : 23/7/2014

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucu, oğlunun bir kısım polisler ve sivil şahıslar tarafından dövülerek öldürülmesi üzerine açılan ceza davasının olayın meydana geldiği yerden başka bir yere nakli ile ilgili hukuki düzenlemelerin ve yargısal kararın adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

2. Davaların yasa ile belirlenmiş olan mahkemesi dışında başka bir mahkemede görülmesi, ceza yargılamasının temel kurumları arasında yer alan, “*tabii hakim*” ilkesinin zorunlu nedenlere dayanan bir istisnasıdır. Anayasa Mahkemesinin 24 Şubat 1978 günlü ve 16210 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan **Esas: 1977/36, Karar: 1977/130** sayılı Kararında, bir mahkemece yapılan itiraz başvurusu üzerine, 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu’nun 14. maddesinin son fıkrasındaki “*Amme emniyeti bakımından davanın naklini istemek Adliye Vekiline aittir*” kuralının Anayasaya uygunluğu incelenmiştir. Anayasa mahkemesince “*Davaya, suçun işlendiği yerdeki görevli mahkemede bakılması bir yasa kuralı ise de, davaya suçun işlendiği yerdeki görevli mahkemede bakılması kamu güvenliği bakımından tehlikeli görüldüğünde yüksek görevli mahkemece başka yerdeki görevli bir mahkemeye nakledilmesi yöntemi de yine önceden yasa ile öngörülmuş bir kuraldır*” tespitine yer verildikten sonra, konu, itiraz konusu kuralın Adalet Bakanınca mahkemelere, yargı yetkisinin kullanılmasında emir ve talimat verme veya tavsiye ve telkinde bulunma niteliğini taşıyıp taşımadığı yönünden değerlendirilmiştir. Anayasa Mahkemesi, sonuç olarak, itiraz konusu kuralın Adalet Bakanına yargı yetkisinin kullanılmasi ile ilgili bir hak tanımadığına, olayda Adalet Bakanının isteği üzerine karar vermek yetkisinin Yargıtay’a ait olduğuna işaret etmiş ve şu yönde bir “yorumlu ret” hükmü kurmuştur:

“Bu yüksek mahkeme (Yargıtay) gerektiğinde araştırma yaparak, davanın nakli için yasal bir neden bulunup bulunmadığını, varsa nereye nakledilmesinin uygun olacağını serbestçe takdir edecektir. Yüksek Mahkeme Adalet bakanlığınca gösterilen nedenlerle bağlı değildir”.

3. Anayasanın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında “*Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır*” denilmiştir. Davanın nakline ilişkin kararların da bu anayasal kuralın istisnasını oluşturmayacağı ve gerek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin, gerek Anayasa Mahkemesinin içtihatlarında standardı konulan “*ilgili ve yeterli gerekçe*” içermesinin zorunlu olduğu hususunda tereddüt bulunmamaktadır.

4. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 19. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, “*Kovuşturmanın görevli ve yetkili olan mahkemenin bulunduğu yerde yapılması kamu güvenliği için tehlikeli olursa, davanın naklini Adalet Bakanı Yargıtaydan ister*” hükmü yer almaktadır. 1412 sayılı CMUK’nundakine benzer bir düzenleme olan bu kural yönünden de, yukarıda belirtilen Anayasa Mahkemesi kararının aynen geçerli olduğu açıktır.

5. Başvurucu, adil yargılanma hakkı kapsamında şikayette bulunmuş ise de bir insan öldürme olayının sorumlularının bulunarak cezalandırılması amacına yönelik bir yargılama nedeniyle yapıldığından, başvurunun yaşam hakkı çerçevesinde incelenmesi gerekir. Bu nedenle olayda, yaşam hakkının usuli boyutunun ihlal edilip edilmediği incelenmeli ve yaşam hakkının korunması bağlamında davanın naklinin yeterli güvenceler taşıyıp taşımadığı değerlendirilmelidir. Bu bağlamda davanın naklinin ilgili ve yeterli gerekçeye dayanıp dayanmadığı hususu önem taşımaktadır.

6. Olayda kamu görevlilerinin de sanık olması dolayısıyla davanın naklinin, yaşam hakkının usuli boyutu üzerinde olumsuz bir etki yaratıp yaratmayacağı hususunda bir değerlendirme yapmak için bu aşamada yeterli somut veri bulunmamaktadır. Ancak, başvurunun iddiası bu etkinin olumsuz olacağı yönündedir. Bu kaygı ve kuşkunun, davanın naklini zorunlu kılan nedenlerin ve yeni yargılanma yerinin nasıl belirlendiğinin gerekçeleriyle birlikte açıklanması suretiyle giderilmesi gerekir.

7. Yargıtay'ın, davanın nakli istemi üzerine vereceği karar, Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararında da ifade edildiği üzere, idari bir makam olan Adalet Bakanlığının istemini otomatik olarak sonuca bağlamaktan ibaret değildir. Nakil konusundaki kararın da diğer yargı kararları gibi gerekçeli olması gerekir. Ancak başvuru konusu olayda Yargıtay kararında davanın neden dolayı Eskişehir'de görülemeyeceği konusunda bir değerlendirmeye yer verilmediği gibi niçin Kayseri'ye nakledildiği konusunda da bir gerekçe belirtilmemiştir. Bu durumda katılan tarafın gerekçeli karar hakkının gözetilmediği açıktır. Kaldı ki karar verilmeden önce Yargıtay Başsavcılığının da görüşü alınmamıştır.

8. Olayda, Adalet Bakanlığının başvurusu üzerine Yargıtay, davanın Eskişehir'den Kayseri'ye nakline karar vermiştir. Karar sürecinde davaya bakacak Mahkemenin istemi üzerine Eskişehir Valiliğinin, Eskişehir Cumhuriyet Başsavcılığının ve Adalet Bakanlığının görüşleri alınmış ise de katılan tarafın (başvurucunun) görüşü alınmamış, bu konudaki görüşlerini, itirazlarını ve varsa delillerini ortaya koyma fırsatı verilmemiştir. Yaşam hakkının usuli güvenceleri, bu noktada **silahların eşitliği** ilkesinin gözetilmesini gerektirir. Mağdur tarafın görüş ve itirazlarının dinlenmemesi, silahların eşitliği ilkesine aykırıdır. Devletin yaşam hakkının usuli boyutunda gözetmesi gereken silahların eşitliği ilkesini göz ardı ederek soruşturma ve kovuşturma yürütmesi, hak ihlaline yol açar.

9. Yargıtay'ın kararına karşı itiraz edecek başka bir merci bulunmaktadır. Davanın nakli konusu nihai hükümlerle birlikte de temyiz incelemesine tabi tutulamayacaktır. Öldürme olayına ilişkin dava nihai kararlar sonuçlandığında yaşam hakkının yeterince gözetilip gözetilmediği konusunda yapılabilecek sonraki bir değerlendirme, bu safhada meydana gelen ihlali ortadan kaldırmayacaktır. Bu nedenle Yargıtay'ın davanın nakline ilişkin kararına karşı başvuru yollarının tüketilmediğinden söz edilemez.

Açıklanan nedenlerle başvurunun **KABUL EDİLEBİLİR** olduğuna ve Anayasa'nın 17. maddesindeki yaşam hakkının usuli boyutunun **İHLAL** edildiğine karar verilmesi gerekir.